

ΟΙ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ (του Γιάννη Ζήση)

Οι ανεπάρκειες που βιώνουμε καθημερινά της διακυβέρνησης, της επιστήμης και της κινηματικής δυναμικής λειτουργούν σε διάφορα επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο της ανεπάρκειας είναι το εννοιολογικό αλλά αναφέρεται και στο λειτουργικό πεδίο. Μπορούμε να αρχίσουμε με την έννοια της εμπορευματοποίησης,

Ως παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε την κατάσταση στον τομέα του εμπορίου. Για παράδειγμα με την εμπορευματοποίηση του αίματος και των μοσχευμάτων οργάνων, μπορούμε να φτάσουμε σε μια θεμελιώδη αλλοτρίωση.

Όπως σε όλα τα πράγματα στη ζωή, έτσι και στο θέμα της ιδιωτικοποίησης δεν είναι σοφό να ενεργούμε με ένα δογματισμό που ζημιώνει την κάλυψη πραγματικών αναγκών.[1]

Έτσι η ιδιωτικοποίηση πρέπει να αντιμετωπίζεται περισσότερο κριτικά όταν αγγίζει θέματα που αφορούν το δικαίωμα στην ζωή ή στην ανεμπόδιστη πρόσβαση στα βασικά αγαθά όπως είναι το νερό. Αυτή η συζήτηση έχει νόημα καθώς οι ανθρωπιστικές ιδέες είναι ακόμη ζωντανές και η βελτίωση των θεσμών επιθυμία ενός σεβαστού αριθμού σκεπτόμενων ανθρώπων που για να ακουστεί η φωνή τους έχουν ανάγκη από καλύτερη οργάνωση.

Πέρα από τον φονταμενταλισμό των αγορών και της πολιτικής

Αυτό το ζήτημα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί σε πρωτογενές επίπεδο από τον ακαδημαϊκό τομέα της οικονομικής σκέψης. Το πρωτογενές πεδίο –για να δικαιολογηθεί το χαρακτηρισμό του- δεν μπορεί να «παραδοθεί» στην «μεταφυσική» και μηχανιστική και σχολαστικιστική και ακαδημαϊκή- «αυθεντία» της αγοράς και της ιδιωτικότητας, ούτε στην «μεταφυσική» θεωρία περί αποκλειστικής παραγωγής αγαθών κοινής ωφέλειας μέσα από την αγορά, την ιδιωτικοποίηση και την κερδοσκοπική αγοραία κοστολόγηση.

Δυστυχώς όμως για παράδειγμα δεν γίνεται ακαδημαϊκή συζήτηση ουσίας ούτε σε θέματα που διαπιστώνονται και διατυπώνονται επισήμως από διαπρεπείς στοχαστές. Ένα τέτοιο θέμα αναδεικνύει η διαπίστωση του Νόαμ Τσόμκι ότι: «*πουθενά δεν είναι γραμμένο ότι τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα των μετόχων μιας επιχείρησης στις ΗΠΑ αξίζουν μεγαλύτερη προτεραιότητα από ότι τα συμφέροντα των εργαζομένων της εταιρείας*» [2] μια πρόδηλη αλήθεια η οποία δεν γίνεται αντικείμενο συζήτησης.

Αμφισβήτηση στην θεωρία και πρακτική του δόγματος της άνευ όρων εμπορευματοποίησης των πάντων υπήρξε μέσω τομέων σκέψης ήπιας και «χαμηλής» οικονομίας, όπως είναι η κοινωνική οικονομία, η κοινωνική υπευθυνότητα, η χορηγία ο εθελοντισμός και οι κοινωνικές συμπράξεις ή συνέργειες αλλά αυτό δεν είναι επαρκές.

Υπάρχει ένα τεράστιο εννοιολογικό χάσμα το οποίο καλύπτεται τόσο από το σχολαστικιστικό ή φονταμενταλιστικό χάσμα της οικονομικής θεωρίας όσο και εκείνο των ειδώλων της οικονομικής μεθόδου. Αυτό συνδέεται τόσο με την τεχνική υπανάπτυξη του οικονομικού συστήματος όσο και με την υπερανάπτυξη της μορφής του με υπερδομές και με σχολαστικιστικές αναπτύξεις τους και ιδεολογικές, θεσμικές και λειτουργικές ανεπάρκειες στο πεδίο. Αυτές ανακυκλώνουν το ακαδημαϊκό πεδίο με το πεδίο της μαζικής κοινωνίας και της επικοινωνίας και στερούνται βαθύτερης διαλεκτικής και ορθολογικής προσέγγισης.

[3]

Αυτή την ανεπάρκεια την κρίνει -χωρίς να την προτείνει συγκεκριμένα και ολοκληρωμένα- πολλές φορές η μειοψηφική και η εναλλακτική πολιτική και ιδεολογική κίνηση ή αντιπροτείνει έναν ουτοπικό ριζοσπαστισμό. Το πρόβλημα όμως είναι ότι *χρειάζομαστε μια κριτική ολοκλήρωση -εννοιολογική και μεθοδολογική- ελεύθερη από ειδωλοποιήσεις, από την μουσειακή διάσταση της οικονομικής σκέψης, θεωρίας, μεθόδου, οικονομικών θεσμών και εργαλείων.*

Είναι ώριμο αίτημα το να δούμε τι συμβαίνει σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης, εντατικής διαχείρισης κινδύνου του συστήματος ή ολοκληρωτικής απειλής της βιωσιμότητας. Σε αυτό το πεδίο υπάρχει μια θεμελιώδης ανεπάρκεια της θεωρίας και της διακυβέρνησης. Η θεωρία λειτουργεί συντηρητικά αλλά και η διακυβέρνηση παγιδεύεται στο βραχυχρόνιο πλαίσιο. Αυτό προκύπτει από τις «λογικές» του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου[4], της Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΟΟΣΑ, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των οργάνων ισχυρής ή υψηλής οικονομικής πολιτικής όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Ecofin, ή η ολιγομελής G του Διεθνούς οικονομικού συστήματος. Από την άλλη, μέσα από τα αδιέξοδα της ύφεσης και της αδυναμίας βιώσιμης διαχείρισης της ζήτησης -όχι μόνο στην ελαχιστοποίηση της- στον ποιοτικό προσανατολισμό της και την ποιοτική της αναδιάρθρωση αλλά και στην μεγιστοποίηση της, *αναδεικνύεται η μονομέρεια της προσέγγισης.*

Η ανεπάρκεια στην εξυγίανση της ζήτησης

Η εξυγίανση της ζήτησης είναι ένα πολύ πιο πολύπλοκο ζήτημα με το οποίο δεν φαίνεται να μπορεί να ασχοληθεί κανείς. Όσοι ασχολούνται το κάνουν μόνο κάτω από συνθήκες έκτακτης ανάγκης ή αντιμετώπισης συνθηκών χρεωκοπίας, πληθωρισμού ή υπερθέρμανσης. Ταυτόχρονα υπάρχει ένας μόνιμος προσανατολισμός:

α. στην γενικευμένη αύξηση της ζήτησης!

β. στον έλεγχο ή στην καταστολή της ανεκπλήρωτης ζήτησης όπου ακριβώς αυτή δημιουργεί πολιτικά ή πολιτισμικά προβλήματα και ρήξεις.

Στο μέτωπο λοιπόν της διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης εμφανίζεται ένας μονοπολικός, μονομερής, μονοδιάστατος προσανατολισμός ισχυρών παικτών και φορέων που στην πραγματικότητα αντιστρατεύεται τις αρχές του συνταγματικού, ηθικού και κοινωνικού δικαίου. Ταυτόχρονα σε αυτό τον τομέα υπάρχει μια σοβαρή ανεπάρκεια -από πλευράς κριτικής προσέγγισης και θεωρίας του αναστοχασμού και του ανασχεδιασμού- που είτε διολισθαίνει στην αοριστία μιας χαμηλής οικονομικής πολιτικής, είτε διολισθαίνει σε έναν ουτοπικό ριζοσπαστισμό, είτε σε μια ρητορεία πολιτική, ιδεολογηματική με αρκετές ηθελμένες ασάφειες ή ασάφειες υπανάπτυξης της τεχνικής και της νοητικής μέριμνας γύρω από την λειτουργία του συστήματος.

Η ανεπάρκεια στην διαχείριση της μακροχρόνιας ανάγκης

Δεν υπάρχει μόνο η ανεπάρκεια στην **επίγουσα** και **τακτική διαχείριση** των συνθηκών αλλά ακόμη και στην **μακροχρόνια ανάγκη**. Και εδώ επίσης πάλι διχάζονται σχηματικά οι προσεγγίσεις. Η υπάρχουσα κριτική προσέγγιση αδυνατεί να κάνει μια πολύ συγκεκριμένη και πειστική μορφοποίηση. Η μαζική κοινωνία αποφεύγει να πάρει μια συγκεκριμένη θέση και να συγκεκριμενοποιήσει -ορθολογικά και με όρους κοινωνικά αλληλέγγυους- την πολιτική της ζήτησης.

Σε αυτό το πεδίο λειτουργούν οι *πάντες με μια συντηρητική και αντιδραστική πανουργία και με μια διολίσθηση διαπλοκής και πελατειακής αλληλοεξυπηρέτησης που αποφεύγει το βαθύτερο αναστοχασμό και τον βαθύτερο ανασχεδιασμό του συστήματος.* Σε αυτή την λογική συμμετέχει η ακαδημαϊκή κοινότητα και όλο το επικοινωνιακό σύστημα της οικονομίας και της αγοράς με όλους τους μηχανισμούς που έχουμε αναφέρει σε διάφορα σημεία.

Η ανεπάρκεια αυτή δεν λειτουργεί μόνο σε σχέση με το οικονομικό σύστημα αλλά και με την ίδια την δημοκρατία, την πολιτική και τον πολιτισμό. Εκδηλώνεται επίσης στο έλλειμμα της συνοχής και της σύνθεσης που το συναντάμε σ' όλες τις κλίμακες στοχασμού, από το εννοιακό πεδίο των ιδεών, από το σημείο της έμπνευσης, στο πεδίο του στοχασμού και της θεωρητικής διεργασίας ή συστηματοποίησης και στον κύκλο της συστημικής διακυβέρνησης από το κυβερνητικό πεδίο των ελίτ, ή των πολιτών και της μαζικής κοινωνίας.

Συμπέρασμα

Οι δυαδικές συστημικές ανεπάρκειες -στο βραχυχρόνιο και στο μακροπρόθεσμο ορίζοντα- είναι συστατικά της θνησιμότητας αυτού του συστήματος. Απέναντι σε αυτή την θνησιμότητα πρέπει να σταθούμε με όρους **ολοκλήρωσης της ευθύνης, της πρόληψης και της πρόνοιας**. Η πρόνοια σημαίνει διεργασίες -υπαρξιακές και ολοκληρωμένες ερμηνευτικές- σημαίνει επίσης διορατικότητα και στρατηγική ανάληψη ρόλου.

Αυτό είναι το πραγματικό πλαίσιο για την **διαμόρφωση μιας νέας συναίνεσης**.

Αυτή η συναίνεση δεν θα είναι καταστάλαξη κάποιας μονοδρομικής αυθεντίας όπως αυτές που καλλιεργήθηκαν τόσο στρεβλά. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν η μεγάλη παράσταση του «τέλους της ιστορίας», του «θαύματος της παγκοσμιοποίησης» και της «αυθεντίας» των αγορών και των ιδιωτικοποιήσεων ή παλιότερα του κοινωνικού κράτους και του φυσικού δικαίου. Καθώς από αυτές απουσίαζε τόσο ο ανθρωπολογικός αναστοχασμός και ανασχεδιασμός όσο και η εκτίμηση του ανθρωπολογικού παράγοντα το αποτέλεσμα ήταν η διάφευση μέσω εμπειρίας.

Είναι καιρός σε κάθε τι που σχεδιάζουμε να εκτιμούμε τον ανθρωπολογικό παράγοντα, τόσο όσον αφορά την δυναμική της «οκιάς» του όσο και του πνεύματός του.

Αναφορές

[1] Ζήσης Γιάννης, 2010, Η ΑΓΟΡΑ ΩΣ ΕΜΠΟΔΙΟ ΣΤΗ ΡΟΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

[2] Τσόμκι Νόαμ, "The Myth of the Global Corporation",

[3] Λεωνίδα Στεργίου, *Ρουμπίνι: Τέλος Εποχής για την Ανεξέλεγκτη Ελεύθερη Αγορά*, Καθημερινή, 6/6/2009

[4] *Μπέλεσης Αλέξανδρος, 2010, ΤΟ ΔΝΤ ΕΠΙΜΕΝΕΙ ΣΕ ΜΗ ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ*

Γιάννης Ζήσης, Συγγραφέας
Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ Σόλων
ioanisis@solon.org.gr
10 Σεπτεμβρίου 2010